

Список використаних джерел:

1. Гаврилюк О. В. Особливості регулювання праці в банківських установах України [Електронний ресурс] / О. В. Гаврилюк // Режим доступу : <http://do.gendocs.ru/docs/index-9791.html?page=6>.
2. Конституція України : Закон // Відомості Верховної Ради України. – 23.07.1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / Коломоєць Т. О. – К. : Юрінком Інтер, – 2011. – 576 с.
4. Ляхович У. І. Організаційно-правове забезпечення реалізації адміністративно-правового статусу державного службовця [Електронний ресурс] / У. І. Ляхович. – Режим доступу : <http://www.dissertation.com.ua/node/675100.html>.
5. Мозоль В. В. Адміністративно-правовий статус посадової особи податкової міліції (організаційно-правові аспекти) : автореф. дис. на здобуття вченого ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07 / В. В. Мозоль. – Ірпінь. – 2006. – 21 с.
6. Про Національний банк України : Закон України // ВВР. – 1999. – № 29. – Ст. 238.
7. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 року № 2121-III // ВВР. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.
8. Про державну службу : Закон України // ВВР. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
9. Про класифікацію посад та ранги державних службовців Національного банку України : Постанова Національного банку України від 30.06.1999 р. № 317 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 28. – Ст. 1433.
10. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / Скакун О. Ф. – Харків : Консум, 2001. – 656 с.

РИБЦЬКИЙ С. Б.,

викладач кафедри
загально-правових дисциплін
(Дніпропетровський гуманітарний
університет)

ГРОМАДСЬКІ ПРАВОЗАХИСНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН

Досліджуються громадські організацій як суб'єкти щодо здійснення конституційного захисту прав і свобод людини і громадянина від протиправних посягань правоохоронних органів.

Ключові слова: об'єднання громадян, правозахисна організація, основні права людини.

Исследуются общественные организации как субъекты осуществления конституционной защиты прав и свобод человека и гражданина от противоправных посягательств правоохранительных органов.

Ключевые слова: объединения граждан, правозащитная организация, основные права человека.

The given paper presents the investigation of public organizations as subjects in relation to realization of constitutional defence of human rights and freedoms from unlawful conduct of law-enforcement bodies.

Key words: human communities, law-enforcement bodies, basic human rights.

Вступ. Активність громадських організацій – це беззаперечна ознака розвиненого громадянського суспільства, демократичної та правової держави, в якій належним чином забезпечується й гарантуються права та свободи громадян, які мають реальну можливість брати участь в управлінні державними справами.

В Україні в останні роки стрімко збільшується як кількість громадських організацій, так і обсяги їхньої діяльності на всеукраїнському, регіональному та місцевому рівні.

За офіційними даними Міністерства юстиції України, лише у 2009 р. було легалізовано 246 всеукраїнських та міжнародних громадських організацій, понад 3 тис. місцевих об'єднань громадян, понад 1,4 тис. осередків всеукраїнських та міжнародних громадських організацій [4]. Якщо брати за критерій розподілу громадських організацій їхній напрямок діяльності, можна констатувати, що 2007 р. найактивніше створювались громадські організації саме професійного спрямування, у 2008, 2009 рр. професійні громадські організації займали друге місце після організацій оздоровчого та фізкультурно-спортивного спрямування, що становило відповідно 15 та 17 % від усіх зареєстрованих протягом року громадських організацій в Україні [4]. Досить активну позицію, виражену в кількісних та якісних показниках діяльності, серед існуючих професійних громадських організацій України займають різноманітні об'єднання юристів (представників органів прокуратури, судової гілки влади, інших державних службовців, адвокатів, нотаріусів, юрисконсультів, співробітників юридичних вищих навчальних закладів тощо), які являють собою впливовий прошарок суспільства, здатний розв'язувати найважливіші соціальні проблеми в сучасній Україні.

Постановка завдання. Мета даної статті – дослідити громадські правозахисні організації щодо конституційного захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Результати дослідження. Конституція України – це Основний Закон України, що визначає її державний та суспільний лад, правову систему, проголошує й закріплює основні права і обов'язки громадян, окреслює компетенції та повноваження законодавчої, виконавчої та судової влади.

«Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» (розділ 1-й ст. 19, Конституція України) [5].

Неурядова правозахисна організація як суб'єкт адміністративно-правових відносин – це неполітичне, офіційно зареєстроване, внутрішньо упорядковане, добровільне об'єднання фізичних та юридичних осіб, засноване на приватних коштах, не підпорядкованого органам виконавчої влади та не наділеного владними повноваженнями, діяльність якого проводиться як на безкоштовній, так і на платній основі, спрямована на захист прав як фізичних, так і юридичних осіб.

Чинне законодавство, яким визначається порядок створення та діяльності громадських організацій України, не відповідає вимогам сучасного етапу розвитку їхньої діяльності, оскільки складається лише з досить застарілого Закону України від 16 червня 1992 р. (з подальшими змінами та доповненнями) «Про об'єднання громадян» та ряду спеціальних законів, які регулюють діяльність конкретних видів об'єднань громадян (професійних спілок, молодіжних громадських організацій) та врегульовує сукупність правовідносин, які виникають під час діяльності громадських організацій, зокрема у процесі державного регулювання цієї діяльності, лише в загальних рисах, залишаючи значну кількість прогалин, недоліків та протиріч, у тому числі й під час діяльності цих організацій.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає організацію «як об'єднання людей, суспільних груп, держав на базі спільності інтересів, мети, програми дій» [2, с. 679].

Тлумачний словник С. І. Ожегова та Н. Ю. Шведової прирівнює організацію до державної установи або громадської організації, наводячи такі приклади: Світова організація

торгівлі, профспілкova організація, будівельна організація, молодіжна організація, організація ветеранів праці тощо [7, с. 458].

Більш повне визначення поняття «організації» наводить Новітній словник іноземних слів та висловів, таких як: «об'єднання людей, об'єднаних загальною програмою, метою і завданням; громадське об'єднання, державна або інша установа, зазначаючи, що згадане слово походить від французького «organization», яке, у свою чергу, виникло від латинського «organize» (повідомляю, стрункий вигляд, влаштовую)» [6, с. 587].

Конституція України у ст. 36 передбачає право громадян України на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації, проте не містить визначення цих видів об'єднань.

Легальне визначення поняття «громадська організація» міститься у ст. 3 Закону України «Про об'єднання громадян», від 16 червня 1992 р. (з подальшими змінами та доповненнями), а саме: «об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів»

У ст. 1 цього Закону громадська організація визнається одним із двох видів об'єднання громадян, поряд із політичною партією. Ст. 1 цього ж Закону фіксує, що *об'єднання громадян* – «це добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав та свобод» [8].

Правозахисні громадські організації на засадах добровільності сприяють захисту різноманітних індивідуальних і колективних прав фізичних та юридичних осіб, застосовуючи впливові способи захисту завдяки досвіду та знанням юристів, які об'єднуються в ці громадські організації. Правозахисні громадські організації юристів можуть здійснювати захист громадян у різноманітних сферах суспільного життя: розв'язання екологічних проблем, захист прав пацієнтів, засуджених до позбавлення волі, додатково залучаючи до діяльності організації як на громадських, так і на платних засадах інших фахівців: лікарів, екологів, економістів, програмістів, журналістів тощо.

Аналітичні центри правового спрямування, які об'єднують юристів, здійснюють аналітичні дослідження, підготовку проектів нормативних актів, незалежну юридичну експертизу законопроектів, організацію семінарів, конференцій та поширення правової інформації з метою сприяння правовим реформам в Україні, а також у різноманітних сферах суспільного життя.

Прикладом правоохисної громадської організації на засадах добровільності є Громадська рада при ГУМВС України в Дніпропетровській області з питань дотримання прав людини. Це консультативно-дорадчий орган, який надає консультативно-методичну допомогу ГУМВС України в галузі реалізації завдань правоохоронних органів щодо дотримання прав людини, здійснює громадський контроль за дотриманням прав людини та діяльністю органів внутрішніх справ. Створена з метою сприяння ГУМВС України з питань забезпечення прав людини, зміцнення законності, підвищення правової культури серед співробітників органів внутрішніх справ України, розуміння ними необхідності дотримання прав людини, укріплення взаємодії з громадськими організаціями, підвищення правової культури та свідомості населення України. (Положення про громадську раду при УМВС України в Дніпропетровській області з питань дотримання прав людини. Наказ УМВС України в Дніпропетровській області № 517 від 06.06.2006 р.) [9].

Основні права людини (захист яких здійснює Громадська рада при ГУМВС України в Дніпропетровській області з питань дотримання прав людини) – це певні можливості людини, необхідні для її існування та розвитку у конкретно-історичних умовах. Визначаються досягнутим економічним, духовним, соціальним рівнями розвитку людства. Мають бути загальними й рівними для кожної людини.

Основні права людини – гарантована законом міра волі (можливості) особистості, що відповідно до досягнутого рівня еволюції людства здатна забезпечити її існування й розвиток, закріплений як міжнародний стандарт, рівний для всіх людей.

До загальноновизнаних ознак основних прав людини слід зарахувати:

1. Можливості (воля) людини *діяти певним чином або утримуватися від визначених дій*, на виявленні на задоволення потреб, без яких він не в змозі нормально існувати й розвиватися;

2. Можливості, *обумовлені біосоціальною сутністю людини*, належать їй від народження з боку когось, але не було, у тому числі держави. Вони не можуть бути «забрані» зі сваволі влади, оскільки не «дані» нею. *Це природні невідчужувані права;*

3. Можливості, *що не обмежені територією держави й не залежать від національної належності людини (наднаціональні)*: вони належать їй вже в силу того, що вона людина. Вони походять із природи людини й покликані формувати та підтримувати в людині почуття власного достоїнства, її індивідуальність;

4. Можливості, *що залежні (у плані здійснення) від можливостей суспільства – рівня його економічного, політико-соціального, духовно-культурного розвитку*. Зрозуміло, рівень розвитку суспільства не залишається незмінним, як і потреби самої людини;

5. Можливості, *що мають правовий характер, оскільки утримуються в законодавчих актах, що створені в межах держави й на міжнародному рівні*. Визнання, дотримання, охорона й захист державами (у результаті угод) основних прав людини, закріплених на міжнародному рівні, – показник того, що вони не тільки стали об'єктом міжнародного регулювання, але й міжнародними стандартами.

Потреба міжнародного врегулювання прав людини після Другої світової війни обумовлювалася усвідомленням того, що:

- тоталітарний режим – загроза світові, а демократія забезпечує безпечну зовнішню політику;

- масові порушення прав людини державами (геноцид*, апартеїд²) можуть бути припинені тільки у разі захисту прав людини країнами світового співробітництва;

- загальноновизнані уявлення про мінімальні стандарти прав людини в національному демократичному суспільстві, що відповідають даному етапові розвитку цивілізації, мають отримати закріплення в міжнародно-правових актах.

Геноцид (від лат.) знищення груп людей.

Апартеїд – нелюдські акти, проведені з метою установити й підтримувати панування однієї расової групи людей над іншою.

Положення про права людини, відображені в статтях Статуту ООН (1945), стали основою становлення нового інституту права – міжнародного захисту прав людини й основних воль. 10.12.1948 р. Генеральна Асамблея ООН затвердила Загальну декларацію прав людини, що проголосила центральний пункт концепції прав людини – визнання людського достоїнства кожної особистості. З 1948 р. 10 грудня відзначається в усьому світі як День прав людини.

Права людини мають цінність, що належить усьому міжнародному співтовариству, вони отримали обґрунтування в міжнародному праві як правовий стандарт, до якого мусять прагнути всі народи й держави. З моменту визнання цих прав кожна людина отримувала визначений правовий статус відповідно до міжнародного гуманітарного і разом з ним національним правом.

Комплекс міжнародних документів (Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права і Міжнародний пакт про цивільні й політичні права, прийняті ООН у 1966 р., Факультативний протокол до останнього) становлять Міжнародний білль прав людини (або Хартію прав людини). Міжнародні пакти про права людини поклали на держави (на державні й неурядові організації) обов'язок забезпечити поступове здійснення в них прав усіма необхідними способами, включаючи законодавчі.

Проведений певний аналіз діяльності громадських організацій з іншими різноманітними об'єднаннями юристів дає підстави зробити висновок, що чинне законодавство України передбачає досить велику кількість різних форм об'єднань юристів, серед яких можна чітко виділити професійно-правничі громадські організації (ППГО), які відрізняються від інших громадських об'єднань юристів, у першу чергу, наявністю ознак професійного правничого

спрямування діяльності, а також відповідним спеціальним законодавчим регулюванням їхньої діяльності, наприклад: наказ Міністерства юстиції України № 2010/5 від 20.11.2008 р. «Про затвердження Положення про Громадську раду при Міністерстві юстиції України», відповідно до якого основним завданням цього громадського органу є здійснення громадського контролю за діяльністю міністерства як методу захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Висновки. Отже, чітке усвідомлення відмінностей професійно-правничих громадських об'єднань від інших громадських об'єднань є необхідним у подальшому науковому дослідженні організаційно-правових аспектів їх діяльності та розробці перспективного законодавства, спрямованого на вдосконалення державного регулювання діяльності громадських організацій як суб'єктів професійного правничого спрямування, створених для захисту прав і свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України : [підручник] ; [за редакцією професора Ю. П. Битяк, професора В. М. Гарашук, доцента В. В. Зуй]. – Харків : Право, 2013. – С. 654.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голова ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
3. Віхляєв М. Ю. Професійні правничі громадські організації як суб'єкт адміністративно-правових відносин: поняття, ознаки, класифікаційний розподіл / М. Ю. Віхляєв // Митна справа. – 2009. – № 5. – Ч. II. – С. 109–115.
4. Інформаційно-аналітична довідка про результати діяльності Міністерства юстиції та його територіальних органів з питань легалізації об'єднань громадян, інших громадських формувань впродовж 2008 року (у порівнянні з 2007 роком) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/20119>.
5. Конституція України : Закон, зі змінами. – Х. : Право, 2012. – 64 с.
6. Новейший словарь иностранных слов и выражений. – Мн. : Современный литератор, 2006. – 976 с.
8. Про затвердження Положення про Громадську раду при Міністерстві юстиції України : наказ Міністерства юстиції України № 2010/5 від 20.11.2008 р.
7. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : [80 000 слов и фразеологических выражений] / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова ; Российская академия наук. Институт русского языка имени В. В. Виноградова. – [4-е изд., дополненное]. – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с.
8. Про об'єднання громадян : Закон України від 16 червня 1992 р. (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34 – С. 504.
9. Положення про громадську раду при УМВС України в Дніпропетровській області з питань дотримання прав людини : наказ УМВС України в Дніпропетровській області № 517 від 06.06.2006 р.).

